

Newsletter-ul este elaborat în baza emisiunii radiofonice din 23 noiembrie 2017, realizate de Asociația pentru Politică Externă (APE) în comun cu Friedrich-Ebert-Stiftung (FES). Emisiunea este difuzată de postul de Radio Moldova, partenerul media al proiectului. Emisiunea radio și Newsletter-ul sunt parte a proiectului FES și APE „Dialoguri de politică externă”. Conținutul poate fi preluat liber cu menționarea sursei.

foreign policy association
APE
asociația pentru politică externă

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

NEWSLETTER

BULETIN LUNAR • NOIEMBRIE 2017 • NR.10 (140)

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Materialele sunt realizate de Lina Grâu – expert pe politică externă și relații internaționale, coordonator de programe APE.

TEMELE EDIȚIEI:

- Johannes Hahn:** În prezent în UE deschiderea spre extindere nu este mare, dar acest lucru poate fi schimbat
- Cecilia Malmström:** Există mult potențial nevalorificat în aplicarea Acordului de Liber Schimb
- Stanislav Secieru:** Reprezintă conflictul transnistrean o amenințare militară imediată pentru Republica Moldova?
- Oana Lungescu:** Biroul de legătură NATO în Republica Moldova va fi inaugurat în decembrie

Mesaje europene transmise Chișinăului de factori de decizie de la Bruxelles și provocările de securitate cu care se confruntă Republica Moldova, inclusiv din regiunea sa transnistreană.

Ultima perioadă a fost marcată de o serie de evenimente importante pentru Republica Moldova.

Guvernul de la Chișinău a aprobat, pe 15 noiembrie, semnarea Acordului de împrumut cu UE privind asistența macrofinanciară. Programul de finanțare presupune alocarea a 100 milioane euro, dintre care 60 milioane euro în calitate de împrumut și 40 milioane euro – sub formă de grant. Creditul va fi acordat pentru maximum 15 ani. Un comunicat al Guvernului spune că debursările se vor face în anul 2018 în trei tranșe egale, în funcție de progresele înregistrate în implementarea a 28 de condiționalități înaintate de UE. Acestea se referă la guvernarea publică, combaterea corupției, reforme în sectorul energetic, guvernarea în sectorul financiar, îmbunătățirea mediului de afaceri.

Directorul regional pentru Europa de Sud-Est al BERD, Francis Malige, a salutat aprobarea de către Parlamentul de la Chișinău a unui șir de acte legislative menite să perfecționeze legislația în domeniul financiar-bancar și să atragă investiții străine în acest sector. În cadrul unei întâlniri cu președintele Parlamentului, Andrian Candu, oficialul a apreciat faptul că Banca “Transilvania” din România intenționează să cumpere un pachet de acțiuni din capitalul social al “Victoriabank”. Este pentru prima dată după 2007 când un investitor bancar străin intră pe piața din Republica Moldova, respectiv Banca “Transilvania” și BERD vor deține împreună pachetul majoritar la “Victoriabank”.

Podul rutier peste Nistru între localitățile Gura Băcului – Băcioc a fost redeschis sâmbătă, 18 noiembrie, iar la ceremonie au participat premierul Pavel Filip și liderul transnistrean Vadim Krasnoselski. Podul a fost distrus în timpul conflictului armat din 1992 și apoi restabilit din fonduri europene la începutul anilor 2001. Acesta nu a fost folosit din cauza unor disensiuni politice dintre Chișinău și Tiraspol. Un comunicat al delegației moldovene în CUC sugerează însă că mai continuă disputele privind activitatea posturilor de control din apropierea podului.

Vicepremierul pentru reintegrare, Gheorghe Bălan a anunțat că în perioada 26-28 noiembrie, la Viena, se va desfășura următoarea rundă de negocieri în formatul „5+2”. Agenda va include probleme ce țin de accesul la terenurile agricole, situația școlilor cu predare în grafie latină, circulația mijloacelor de transport înmatriculate în regiunea transnistreană etc. Negocierii în format 5+2 nu s-au ținut de mai mult de un an.

Guvernul de la Chișinău va prezenta în viitorul apropiat o vizionare asupra statului special pentru Transnistria în cadrul Republicii Moldova reintegrate. Documentul este acum în proces de consultare cu societatea civilă, a declarat premierul Pavel Filip în cadrul unei întrevăderi cu Wolf Dietrich Heim, reprezentantul special al Președinției austriece a OSCE în reglementarea transnistreană.

Comisarul Uniunii Europene pentru extindere și politica vecinătății Johannes Hahn a declarat că lucrează la un proiect menit să reducă tarifele de roaming între țările Uniunii Europene și Moldova, Georgia și Ucraina, pentru ca ulterior ele să fie anulate. Hahn nu a dat o dată la care crede că se va putea ajunge la scăderea și eventuala anulare a tarifulor de roaming, dar a spus că el este implicat în acest proiect. Tarifele de roaming au fost anulate în țările Uniunii Europene anul acesta. Potrivit unei schițe de declarație ce ar urma să fie adoptată la 24 noiembrie la summitul Parteneriatului Estic de la Bruxelles, până în anul 2020, țările UE se vor concentra să sprijine țările din Parteneriatul Estic pentru a-și armoniza alocarea și prețurile de roaming”.

Johannes Hahn: În prezent în UE deschiderea spre extindere nu este mare, dar acest lucru poate fi schimbat

Parlamentul European a adoptat recent o serie de recomandări adresate celorlalte instituții ale Uniunii Europene, Comisiei și Consiliului, cu privire la apropiatul summit al Parteneriatului Estic, cerând aprofundarea relațiilor cu țările membre, în special cu Ucraina,

Georgia și Republica Moldova. Parlamentul propune între altele înființarea unui fond fiduciar care ar atrage investiții private și publice în infrastructura socială și economică din cele trei țări. De asemenea, parlamentul mai propune ca țărilor Parteneriatului Estic care „au făcut

progrese substanțiale” în privința reformelor cerute de Uniunea Europeană să li se ofere posibilitatea să adere la uniunea vamală sau uniunea energetică. În declarația Parlamentului se mai cere „menținerea presiunii asupra Rusiei pentru rezolvarea conflictelor din vecinătatea estică a Uniunii Europene”. Summitul Parteneriatului Estic va avea loc pe 24 noiembrie la Bruxelles.

În ajunul acestui summit au avut loc un șir de evenimente de pregătire, printre care și Business Forumul și Summitul Societății Civile din Parteneriatul Estic, evenimente care s-au ținut la Tallinn, Estonia, țară ce deține președinția UE până la sfârșitul acestui an.

Într-o discuție cu un grup restrâns de jurnaliști care a avut loc pe marginea acestor evenimente, comisarul european pentru politica de vecinătate și negocieri pentru extindere, Johannes Hahn, a punctat câteva dintre prioritățile cele mai importante ale UE în raport cu țările din vecinătatea estică.

■ **Johannes Hahn:** Am identificat douăzeci de obiective-cheie pe care le urmărim pentru 2020 în patru domenii prioritare pe care le-am convenit deja la Riga. Primul este dezvoltarea economică și oportunitățile de piață, al doilea – conectivitatea, eficiența energetică, mediul și schimbările climatice, al treilea – consolidarea instituțiilor și buna guvernare, iar al patrulea este mobilitatea și contactele interumane. Pe lângă acestea, mai avem trei priorități intersectoriale – societatea civilă, egalitatea de gen și nediscriminarea și, bineînțeles, comunicarea strategică, în special sprijinul pentru mass-media independentă.

Ideea acum este că summitul de la Bruxelles ne va permite să analizăm diferitele etape la care ne aflăm în fiecare dintre cele douăzeci de obiective. Primul domeniu prioritar - dezvoltarea economică și oportunitățile de piață - se referă la facilitarea accesului companiilor la finanțare, favorizând, de asemenea, armonizarea piețelor digitale. Dar în special vizăm țările care au Acorduri de comerț liber cu UE, în așa fel încât companiile din aceste țări să se adapteze la provocările și standardele pe care noi le avem în UE și care trebuie să le respectăm pentru a intra pe piața europeană.

„Ideea este de a exporta stabilitate din Uniunea Europeană și de a nu importa instabilitate”

Poate că este important în acest moment să oferim o imagine generală asupra a ceea ce facem. Întotdeauna spun că ideea este de a exporta stabilitate din Uniunea Europeană și de a nu importa instabilitate. Și scopul nostru este de a reduce decalajele în condițiile de bunăstare și de viață între UE și țările învecinate. Aceasta înseamnă că trebuie să investim în dezvoltarea democratică, în statul de drept, în lupta împotriva corupției, în transparență, în sisteme judiciare independente și în creșterea atractivității economice pentru a atrage investitorii străini.

Aș dori să evidențiez opt rezultate care, cred eu, au o importanță deosebită și au un impact extrem de important asupra vieții cotidiene a oamenilor și reprezintă, de asemenea, cooperarea în domeniile prioritare pe care am menționat deja că le-am convenit la Riga.

„Am convenit la nivelul miniștrilor transporturilor din UE, dar și din țările vecine, extinderea rețelei de transport transeuropene până în 2030”

Domeniul prioritar al conectivității, al eficienței energetice, al mediului și al schimbărilor climatice se referă la extinderea rețelelor principale până în 2030. Anul trecut am convenit la nivelul miniștrilor transporturilor din UE, dar și din țările vecine extinderea rețelei de transport transeuropene, care constă în autostrăzi, căi ferate, porturi și aeroporturi, către țările din vecinătatea noastră. Ar trebui să realizăm acest lucru până în 2030. Este un proiect uriaș, dar dacă reușim să îl implementăm cu adevărat până în 2030, acesta va avea un impact enorm asupra cooperării și coexistenței dintre UE și țările învecinate.

O a doua problemă este sporirea eficienței energetice a țărilor partenere. Nu trebuie subestimată eficacitatea măsurilor de eficiență energetică care pot reduce în mod drastic facturile de energie ale gospodăriilor, în special a celor cu condiții de trai rele. Izolarea termică a caselor este o problemă, măsurarea metrică este un alt lucru în care puteți identifica consumul gospodăriilor, caselor și al unor regiuni întregi. Îmbunătățirea eficienței energetice și economisirea energiei are un impact asupra fiecărei persoane și a fiecărei gospodării, dar poate, de asemenea, să reducă dependența țărilor din vecinătatea noastră de furnizorul de energie, adică de vecinul vecinilor noștri. Acest lucru creează o mai mare independență politică și o mai mică vulnerabilitate.

În al treilea rând, este vorba de pachetul digital - și aici este vorba despre un acces mai ieftin și mai echitabil la lumea digitală. Este vorba de promovarea investițiilor în infrastructură. Dar este și despre o chestiune care a fost discutată de mai multe ori – reducerea tarifelor de roaming în țările partenere. Și primul pas către un acord de roaming cu Uniunea Europeană nu este o sarcină ușoară de realizat, pentru că aici trebuie să colaborăm cu companii, cu agenți economici. Celălalt lucru pe care l-am menționat deja este sprijinirea împrumuturilor acordate IMM-urilor în moneda locală. Suna foarte tehnic, dar este de mare importanță să se poată oferi împrumuturi în monedă locală pentru întreprinderi micro, mici și mijlocii, deoarece acestea reprezintă de obicei 99% dintr-o economie națională și de obicei nu lucrează cu valută străină. Deci, acest lucru poate avea un impact foarte pozitiv.

O altă problemă este sporirea oportunităților comerciale între țările partenere. Acesta este un nou accent pus pe cooperarea interregională, îmbunătățirea cooperării între întreprinderi, mobilitatea oamenilor. Credem că acesta este un domeniu căruia ar trebui să-i acordăm o atenție deosebită.

„Este nevoie de o societate civilă puternică, vibrantă, experimentată și calificată. Tinerii trebuie nu doar să călătorească, ci să și studieze în străinătate.”

Un alt element-cheie este o mai bună guvernare prin implicarea societății civile în consolidarea responsabilității

și a transparenței în țările partenere, iar acest lucru poate fi realizat numai printr-o societate civilă puternică, vibrantă, experimentată și calificată.

Un alt produs este pachetul pentru tineret și educație. Cred că este important să creștem în mod semnificativ finanțarea pentru tineri, permițându-le astfel nu doar să călătorească, ci să și studieze în străinătate. Așadar, vom mări numărul de burse prin programul Erasmus + și alte programe de mobilitate, dar, bineînțeles, cu scopul ca tinerii să studieze în străinătate și să câștige experiență, dar apoi să se întoarcă acasă, contribuind la dezvoltarea în continuare a țărilor lor.

Și, bineînțeles, trebuie să existe și o nouă abordare a comunicării. Aici încercăm să lucrăm la rezultate tangibile, vizibile și în care oamenii să vadă impactul acestui angajament.

„În prezent în UE deschiderea spre extindere nu este foarte mare, dar sunt sigur că acest lucru poate fi schimbat.”

Iar anticipând întrebarea legată de perspectiva europeană a țărilor vecine, trebuie să înțelegem că UE s-a confruntat cu unele provocări în ultimii ani. Nu trebuie subestimat faptul că am avut o mare extindere în 2004, când UE a crescut de la 15 la 25 de membri, iar în 2007 am avut un alt val de extindere cu Bulgaria și România. În 2015 - Croația s-a alăturat Uniunii Europene. Acum 28 de ani și acum 20 de ani am fost doar 12 membri în UE. Cu 12 țări, UE era mai omogenă, în timp ce acum este mai eterogenă. Uniunea a lucrat pentru a le integra, lucru care nu a reușit însă perfect. Iar aceste eforturi au fost întrerupte de

criza financiară-economică și, ulterior, de migrație.

Prin urmare, este important ca UE să se consolideze pe plan intern, motiv pentru care trebuie să înțelegem că în prezent deschiderea spre extindere nu este foarte mare. Dar sunt sigur că acest lucru poate fi schimbat, iar oamenii noștri vor simți că noii membri pot veni cu contribuții importante. Prin urmare, trebuie să lucrăm la dezvoltarea țărilor din vecinătatea noastră, să oferim și să creăm structuri și condiții pentru ca UE să accepte noi parteneri în viitor.

Sfatul meu pentru țările vecine este să ne concentrăm asupra acestor rezultate și asupra problemelor concrete pentru a îmbunătăți situația pe ansamblu și pentru a pregăti terenul pentru eventuali pași înainte pe viitor. Acum sfatul meu este să aibă o abordare pas cu pas și să aibă grijă cum gestionează așteptările. Oamenii au tendința să gândească pe termen scurt – politicienii sunt de obicei aleși de patru până la cinci ani dacă nu există alegeri anticipate. Și multe dintre aceste idei și aspirații care țin de viitorul european nu pot fi îndeplinite pe termen scurt și mediu. Și pentru a gestiona toate aceste așteptări, cred că cei care au responsabilități și sunt responsabili ar trebui să promită doar ceea ce pot îndeplini în perioada mandatului lor.

„Acum ceva timp Republica Moldova era povestea de succes a Parteneriatului Estic. Ce s-a întâmplat că nu mai este - aș fi și eu mai mult decât fericit să află.”

În legătură cu ceea ce sa întâmplat în Moldova, aș fi mai mult decât

fericit să aud mai multe despre asta. Pentru că pentru mine, din senin, a avut loc această turbulență în 2015, unde ne-am confruntat cu un nou record – o situație în care am avut mai mult de cinci prim-miniștri într-un an. Cu trei dintre ei m-am întâlnit, cu unul am vorbit la telefon, iar pe unul nici la telefon nu l-am auzit. Și dacă aveți într-un an cinci prim-miniștri și cinci guverne diferite, acest lucru nu conduce la progres și reforme.

Ca mulți alții, am fost fericit să văd în 2016 Guvernul care a intrat în funcție și am convenit imediat asupra foii de parcurs a activităților și reformelor și acesta chiar a încercat să le pună în aplicare. Astăzi ne confruntăm cu o situație în care există un președinte ales, care aparent se află în opoziție cu Guvernul, situația care din nou nu conduce la dezvoltarea țării. Deci, principalele autorități ale statului nu merg în aceeași direcție. Dar, din nou, noi ne simțim obligați să sprijinim cetățenii, oamenii obișnuiți.

“Noi ne-am învățat lecția – vom susține Republica Moldova în așa fel încât să nu mai existe niciodată percepția că am susține Guvernul.”

Întotdeauna spun că sunt un om privilegiat, pentru că m-am născut în libertate și într-o țară cu democrație. Am avut toate oportunitățile să călătoresc, să învăț și să spun ce cred, fără restricții. Dar dacă m-aș fi născut la 60 de kilometri la est, situația ar fi fost diferită. Eu personal văd ca o obligație morală de a ajuta

pe toată lumea să-și îmbunătățească condițiile de trai. Cred că toată lumea are dreptul la aceasta și aceasta este sarcina noastră și înțelegerea mea de ce fac multe lucruri.

Prin urmare, nu putem ajuta cetățenii din Moldova fără a fi în colaborare cu Guvernul. Avem nevoie de Guvern. Dar caracterul și modul în care susținem țara - pentru că noi ne-am învățat lecția - se va face în așa fel încât oamenii să înțeleagă de ce facem anumite lucruri. Astfel încât să nu mai existe niciodată percepția că noi am susține Guvernul. Pentru că noi susținem cetățenii și încercăm să-i ajutăm.

Dacă investim în echipamente pentru instalațiile de prelucrare a deșeurilor sau în infrastructură, aceasta este o contribuție la îmbunătățirea standardelor de igienă. Dacă finanțăm interconexiunile, este vorba despre accesul la alți furnizori de energie, ceea ce, sperăm, va reduce nu numai vulnerabilitatea politică a țării, ci și prețurile energiei electrice, dacă va exista mai multă concurență. Și acest lucru va avea un impact asupra cetățenilor. Construcția de drumuri este un alt aspect, dar și îmbunătățirea sistemului judiciar ar trebui să ajute cu siguranță.

Așadar, încercăm să ne mișcăm înainte, lucrând și cooperând cu Guvernul, dar întotdeauna în interesul oamenilor, așa cum îl vedem noi. Dar accept că trebuie să avem grijă de banii contribuabililor europeni. Nu putem da bani fără condiții care trebuie îndeplinite.

Cum va proceda UE cu asistența de 100 milioane euro promisă Republicii Moldova?

Aici sunt două aspecte – unul este asistența macrofinanciară și al doilea pe care aș vrea să-l subliniez este sprijinul bugetar. Deoarece sprijinul bugetar este, de asemenea, important pentru țară.

Și am aici un exemplu – am acceptat să oferim sprijin bugetar Republicii Moldova în cinci domenii. Reformele în patru domenii au fost implementate într-un mod adecvat și în conformitate cu ceea ce am convenit. Pentru aceste domenii vom oferi sprijin bugetar. Dar cel de al cincilea domeniu a ținut de reforma sistemului judiciar, în care nu a existat niciun progres și, prin urmare, nu putem da bani, dar suntem gata să facem acest lucru pe viitor, dacă va exista o reformă și un progres real.

Iar cu asistența macrofinanciară trebuie să vedem cum arată parchetul complet privind legea electorală. Deoarece există recomandările Comisiei de la Veneția, care nu au fost întocmai respectate de Guvern și de partidul de guvernământ. Aceștia au adoptat legea de modificare a sistemului electoral și adoptă acum legislația secundară. După o evaluare globală, vom lua decizia noastră. Dar trebuie să fiți siguri că acest lucru nu se va face în detrimentul intereselor cetățenilor.

Cecilia Malmstrom: Există mult potențial nevalorificat în aplicarea Acordului de Liber Schimb

Comisarul european pentru comerț, Cecilia Malmstrom, a trimis și ea un șir de mesaje către autoritățile moldovene, cu ocazia unei vizite oficiale pe care a avut-o la Chișinău. Vizita a avut ca obiectiv evaluarea progreselor făcute pe linia Zonei de liber schimb cu UE, la trei ani de la semnarea Acordului de Asociere și Acordului de Liber Schimb. Cecilia Malmstrom a salutat sporirea comerțului dintre Republica Moldova și UE, dar nu a evitat să vorbească și despre problemele care există în Republica Moldova – justiția și combaterea corupției, elemente importante atât pentru climatul democratic, cât și pentru atragerea investițiilor.

Premierul Pavel Filip a declarat în context că exporturile Republicii Moldova în UE au ajuns la 64 la sută, iar importurile – la 50 la sută, numărul de companii implicate în comerțul cu UE este în creștere, la fel ca și diversificarea produselor exportate. Chișinăul a cerut majorarea cotelor la struguri de masă, prune și cireșe și modificarea condițiilor de export pentru grâu, orz, porumb și zahăr, dar și deschiderea pieței europene pentru produsele de origine animală din Republica Moldova.

Un comunicat al Delegației UE la Chișinău anunță că exporturile Republicii Moldova către UE au crescut cu mai mult de 15% de la intrarea provizorie în vigoare a Acordul de Liber Schimb în septembrie 2014. Producătorii de sucuri, fructe și legume conservate și-au majorat exporturile cu 25%, iar volumul vinurilor moldovenești exportate către UE practic s-a dublat (+96%) de la intrarea în vigoare a Zonei de liber schimb.

■ **Cecilia Malmstrom:** Relațiile dintre Republica Moldova și UE sunt strânse, iar relațiile comerciale – foarte strânse. Și au văzut că Acordul de Liber Schimb a fost un lucru bun pentru Republica Moldova

– comerțul a crescut cu 15 la sută față de 2015 și am înregistrat beneficii pe de urma acestui acord, care i-a oferit Republicii Moldova acces pe piața europeană, cea mai mare piață din lume, și care a presupus comerț fără taxe, oportunități pentru prestatorii de servicii, investiții. Acest acord a presupus de asemenea reguli stabile și previzibile pentru companiile mici și mijlocii.

Și companiile moldovenești au avut beneficii de pe urma acestor aspecte – producerea de sucuri și fructe și legume conservate a crescut cu peste 25 la sută. Exportul de produse alcoolice, în special de vinuri, s-a dublat, ceea ce este o veste bună inclusiv pentru consumatorii europeni. Deci, există multe avantaje pe care le putem vedea deja.

Dar discutăm acum despre cum putem obține și mai multe beneficii de pe urma posibilităților oferite de Acordul de Liber Schimb. Există mult potențial nevalorificat. Mai este încă nevoie de legislație și de implementarea reformelor în Republica Moldova, încă mai există bariere tehnice, vamale, norme de igienă fitosanitară și animală care trebuie dezvoltate și noi am vorbit despre aceste reforme cu Guvernul de la Chișinău. Am vorbit și despre faptul că regulile de securitate alimentară trebuie să fie implementate cum se cuvine pentru

ca să poată avea loc și exporturi de carne și ouă pe piața europeană.

Am mai discutat despre cum trebuie îmbunătățit climatul de afaceri. Am salutat reformele pe care le face Guvernul în această direcție și am subliniat să este important să fie apărată supremația legii și să ne asigurăm că există reguli previzibile, transparente, în așa fel încât investitorii să simtă că este sigur să investească în Moldova. Iată de ce combaterea corupției este foarte importantă.

Am avut întâlniri cu comunitatea de afaceri și societatea civilă – contribuția acestora la discuțiile din societate este foarte importantă pentru a ajuta Guvernul, pentru a pune presiune asupra Guvernului, pentru a da idei despre cum se poate face ca acordurile noastre să fie puse în practică cât mai repede. Am lansat și un proiect de comunicare pentru companiile din Republica Moldova, pentru ca tot mai mulți agenți economici să poată afla despre regulile și oportunitățile pe care le oferă exportul în UE și să înceapă să exporte pe piața europeană.

Cooperarea dintre UE și Republica Moldova este puternică și devine tot mai puternică și UE va continua să susțină Republica Moldova pe calea ei către reforme.

Stanislav Secrieru: Reprezintă conflictul transnistrean o amenințare militară imediată pentru Republica Moldova?

Într-o analiză prezentată în fața unui grup de jurnaliști și reprezentanți ai societății civile, care au fost la Bruxelles în cadrul unei vizite de studiu, Stanislav Secrieru, expertul Institutului European pentru Studii de Securitate de la Paris, scoate în evidență amenințările de securitate pe care le implică atât pentru Republica Moldova, cât și pentru Ucraina existența unui regim separatist pro-rus în Transnistria. Expertul susține că o amenințare directă militară există ca potențial, dar aceasta nu este una imediată.

■ **Stanislav Secrieru:** Amenințarea militară există în mod potențial, dar consider că nu există o amenințare imediată în acest moment. Afirmatia se bazează pe o serie de argumente.

Primul factor ține de potențialul militar superior combinat al Transnistriei

și forțelor Federației Ruse, ceea ce reprezintă o amenințare reală. Forțele sunt mai bine dotate, iar exerciții militare sunt organizate mai frecvente decât pe malul drept al Nistrului. Prin urmare, starea lor de pregătire pentru acțiune militară este la nivel ridicat. Și însași prezența a aproximativ 2000 de militari ruși bine antrenați poate face o mare diferență. Am văzut în Ucraina în 2014 că Rusia nu a avut nevoie de o prezență militară substanțială pentru a destabiliza regiunile de est. Deci, forțele separatiste și cele Federației Ruse sunt o amenințare potențială.

Situația este agravată de faptul că autoritățile din Republica Moldova nu au luat în serios această potențială amenințare militară. Cu un buget pentru apărare de 0,3-0,5 la sută din PIB în ultimul deceniu este dificil de implementat o politică reală de securitate națională. Nici numărul

exercițiilor nu este satisfăcător, nici numărul militarilor care participă. Practic, pe de o parte Transnistria este mult mai bine pregătită, dar pe de altă parte Republica Moldova a neglijat investițiile în apărarea națională pentru a face față unei escaladări neanticipate a conflictului.

Însă deși este o amenințare potențială, există două motive pentru care aceasta nu este una imediată. Primul argument este că Rusia este din punct de vedere militar mult mai focalizată acum pe Ucraina decât pe Moldova. Teritoriul Transnistriei a servit drept bază pentru pregătirea acțiunilor de destabilizare în regiunea Odesa și pentru recrutarea luptătorilor pentru conflict în Donbas. În același timp, simpla prezență militară rusă forțează Ucraina să mențină un contingent militar în apropierea de Transnistria. Astfel, Rusia reușește să distragă o parte din trupe de pe frontul din Donbas.

Se impune aici o precizare. Transnistria poate să devină o amenințare militară imediată foarte rapid în cazul în care strategia Federației Ruse va avea succes în Ucraina. În momentul în care controlul autorităților de la Kiev asupra regiunii Odesa devine fragil sau dispăre, sau linia de front în Donbas se mișcă din nou ca urmare a unei ofensive masive, atunci amenințarea militară pentru Republica Moldova devine iminentă.

Alt motiv pentru care cred că nu există o amenințare militară imediată este că Rusia încearcă să-și atingă obiectivele

În Republica Moldova pe cale politică și nu militară. Sprijinul politic de care a beneficiat Partidul Socialiștilor și președintele Republicii Moldova din partea Rusiei parțial confirmă această ipoteză. De exemplu, dacă e să luăm statistica întâlnirilor președintelui Putin cu președinții și prim-miniștrii altor state, veți constata că președintele Dodon este cel mai frecvent musafir al președintelui Putin. Probabil până în 2018 strategia Rusiei care este mult mai puțin costisitoare este să influențeze agenda din Republica Moldova non-militară.

Dacă conflictul transnistrean nu reprezintă o amenințare militară imediată, atunci ce fel de amenințări de securitate imediate acesta generează?

■ **Stanislav Secrieru:** Dacă privim securitatea nu doar militar dar mai amplu, atunci vom constata că conflictul transnistrean emană o serie de amenințări. De exemplu, depozitul din Cobasna, unde sunt stocate 20 mii tone de muniții rusești. Uneori muniția este periculoasă chiar și atunci când posesorul nu vrea să o utilizeze după destinație. Chiar și cele mai stricte măsuri de securitate nu pot exclude o explozie. Am asistat la câteva explozii la depozite de muniții în Rusia sau mai recent în vara acestui an în republica separatistă Abhazia. De regulă astfel de accidente sunt soldate cu morți, răniți și pagube materiale substanțiale. În cazul unei explozii în Cobasna efectele vor fi devastatoare pentru mediul înconjurător și populația civilă din regiune.

În al doilea rând, conflictul transnistrean a avut efecte negative asupra securității energetice. Republica Moldova a făcut prea puțin pentru a diversifica sursele de import ale energiei electrice și gazelor naturale.

Conducta de gaze traversează Transnistria, iar Republica Moldova în continuare depinde prea mult de energia electrică furnizată de pe malul stâng al Nistrului. Deconectări motivate politic au avut loc în trecut. Nu există nicio garanție că acestea nu vor avea loc din nou.

În plus, schemele de import a energiei electrice au contribuit la coruperea factorului politic de la Chișinău, care nu se grăbește să promoveze proiecte de interconectare cu România. Cea mai bună comparație sunt scheme netransparente la importuri de gaze naturale din Federația Rusă în Ucraina până în 2014 și coruperea clasei politice de la Kiev. Proporțiile rentei generate sunt incomparabil de mici, dar impactul asupra dezvoltării economice a Republicii Moldova este semnificativ.

Observăm o serie de alte amenințări non-convenționale. De regulă, cei care au probleme cu legea în Chișinău încearcă să se eschiveze de la răspunderea penală refugiindu-se în Transnistria, fie trec în tranzit prin Transnistria spre Ucraina. Sunt și cazuri în care cei care ar vrea să comită infracțiuni grave în Republica Moldova utilizează Transnistria ca spațiu de tranzit. Sunt cazuri când cetățeni ai altor state se adăpostesc în Transnistria. De exemplu, mass-media a relatat că fostul comisar de poliție din Odesa, după evenimentele din mai 2014, și-a găsit refugiul în Transnistria pentru a se eschiva de ancheta penală. Deci, practic este o zonă unde se pot retrage cei care au comis infracțiuni.

Și încă o altă amenințare ține de exercițiul votului și este un indicator pentru starea democrației din Republica Moldova. Participarea netransparentă a alegătorilor din Transnistria la ultimul scrutin, cel prezidențial, și probabil utilizarea lor pe viitor riscă

să distorsioneze rezultatele procesul democratic din Republica Moldova.

Ce face UE pentru a minimiza amenințările care vin dinspre Transnistria?

■ **Stanislav Secrieru:** UE co-finanțează interconectările rețelelor electrice și de import de gaze naturale între Republica Moldova și piața europeană – adică România.

Misiunea EUBAM va fi remodelată. Mandatul acesteia a fost prelungit până în anul 2020, dar misiunea va fi redusă numeric și va fi concentrată pe segmentul transnistrean al frontierei dintre Republica Moldova și Ucraina, cu trei obiective principale – asistența în crearea posturilor mixte între Ucraina și Moldova, combaterea crimei transfrontaliere și implementarea Acordului de Liber Schimb în Transnistria.

Un alt instrument prin care UE încearcă să contribuie la corectitudinea viitorului exercițiu democratic din Republica Moldova este utilizarea condiționalităților democratice (supremației legii), și nu doar a celor economice, pentru acordarea ajutorului macrofinanciar. De fapt este prima dată când UE utilizează condiționalități democratice pentru acordarea asistenței macrofinanciare. Până acum s-a pus accent exclusiv pe condiții de natură economică.

UE poate să facă multe lucruri utile pentru a neutraliza problemele generate de conflictul transnistrean, însă responsabilitatea în ultima instanță pentru ceea ce se întâmplă în Republica Moldova este a Guvernului, dar și a societății pe ansamblu. UE poate să ofere finanțare pentru interconectări de gaze și rețele electrice, dar dacă nu există voință

politică pentru a utiliza acești bani, dacă nu există voință politică pentru a moderniza și implementa cadrul normativ în domeniul energetic, atunci disponibilitatea UE de a ajuta nu va fi fructificată. UE poate doar să stimuleze, dar ultimul cuvânt este spus la Chișinău. Aceasta este diferența dintre UE și Rusia în abordarea relațiilor cu Republica Moldova. În raport cu UE, Chișinăul determină liber profunzimea și intensitatea relațiilor. UE se bucură de libertate similară de a spune da sau nu. În schimb în raport cu Rusia Chișinăul nu se bucură de libertatea de a alege.

Cât de periculoase sunt munițiile rusești stocate în Transnistria?

■ **Stanislav Secieru:** O bună parte dintre munițiile sunt foarte vechi, de aceea ar trebui lichidate cu respectarea măsurilor de securitate pe loc. Procesul de încărcare a munițiilor care au peste 40 de ani este foarte periculos. Cu siguranță subiectul potențialului pericol pentru populație și mediu înconjurător trebuie ridicat și abordat în forurile internaționale. Și probabil că această chestiune trebuie să fie ridicată și în consultările cu parteneri externi pentru a dezvolta un program cu asistență internațională pentru securizarea depozitelor și a felului în care această muniție este stocată.

Totuși, cred că sunt puține șanse ca Rusia să facă cedări în această problemă. Pentru Moscova munițiile în Transnistria sunt un mijloc de a-și legitima prezența militară îndelungată. Rusia invocă necesitatea prezenței prin păzirea depozitelor. În același timp, evacuarea sau lichidarea munițiilor va fi utilizată ca o monedă de schimb pentru a obține cedări semnificative din partea

Chișinăului. Atâta timp cât Republica Moldova nu este dispusă să facă concesii satisfăcătoare pentru Rusia, munițiile vor rămâne în Transnistria. Cu fiecare an ce se scurge pericolul munițiilor învechite va crește.

De ce Transnistria și Rusia au acceptat aplicarea Acordului de Liber Schimb în regiune?

■ **Stanislav Secieru:** Transnistria nu avea alte opțiuni. Accesul asimetric preferențial de care a beneficiat nu se mai prelungea pentru 2016. Peste 60% din exporturile regiunii sunt direcționate spre UE. De fapt Transnistria exportă mai mult în România decât în Rusia. Pierderea accesului la piața europeană ar accentua mai mult criza economică în Transnistria. Din aceste motive Transnistria a acceptat o foaie de parcurs implementarea căreia va asigura accesul la piața europeană în baza prevederilor Acordul de Liber Schimb semnat între Moldova și UE.

Pentru Rusia calculele erau de ordin politic, dar și economic. Transnistria depinde de importurile de gaze din Rusia. Astfel chiar dacă exportă mai mult în UE, Transnistria depinde de materia primă din Rusia. Moscova se simte confortabil deoarece astfel menține controlul asupra economiei din regiune. Rusia nu este împotriva ca factura pentru întreținerea Transnistriei să fie acoperită parțial prin exporturile în UE. Privind situația politico-militară, vedem că Rusia nu a mers pe re-escaladarea conflictului deoarece ofensiva sa în Ucraina a fost oprită. Ucraina a reușit să opună o rezistență care a surprins Rusia. Fiind împotmolită în Donbas, Rusia a optat

pentru mijloace politice și economice de influență în Moldova.

Care este rolul factorului Transnistria în ecuația numită integrarea europeană a Republicii Moldova?

■ **Stanislav Secieru:** Depinde cum îl percepe clasa politică. Dacă percepe conflictul ca amenințare multiplă și dacă, ca răspuns, accelerează reformele, diversifică sursele energetice, întărește instituțiile statale, ca în final să fortifice un sistem politic și economic funcțional și imun la corupție – atunci Transnistria poate fi un factor care întărește statalitatea în Republica Moldova și o apropiere de facto de Uniunea Europeană.

Pe de altă parte, factorul transnistrean poate fi perceput ca oportunitate pentru a menține actuala stare de lucruri - și nu este ceva nou pentru clasa politică din Republica Moldova - instrumentalizând conflictul pentru a explica de ce unele reforme nu merg, nu trebuie să fie aplicate sau în general pentru a distragă atenția populației de la reformele care se impun.

Păreră mea este că conflictul transnistrean este sabia cu două tăișuri. În funcție de felul în care clasa politică percepe lucrurile, factorul transnistrean poate fi accelera, fie întârzie parcursul european.

Toată discuția despre faptul dacă Moldova cu sau fără Transnistria poate sau nu deveni stat membru al UE este foarte teoretică la etapa actuală și în acest moment este lipsită de utilitate practică. Reformele interne profunde sunt o adevărată miză în relația cu Uniunea Europeană.

Oana Lungescu: Biroul de legătură NATO în Republica Moldova va fi inaugurat în decembrie

Purtătoarea de cuvânt a NATO, Oana Lungescu, a vorbit la Bruxelles despre inaugurarea biroului de legătură NATO la Chișinău, cooperarea cu Republica Moldova, dar și despre percepția care există asupra Alianței Nord-Atlantice.

Oana Lungescu: Biroul de legătură NATO este operațional încă din primăvară, când a ajuns la Chișinău șefa acestui birou, Kristina Baleisyte, care este acreditată în Republica Moldova de mai multe luni și colaborează cu autoritățile moldovene privind proiectele importante pe care le derulăm împreună.

În ceea ce privește spațiul fizic al biroului, suntem acum pe ultima sută de metri în ceea ce privește inaugurarea acestuia. Ne așteptăm ca spațiul fizic al biroului să poată fi inaugurat în luna decembrie. Nu există niciun fel de ezitare sau întârziere din partea NATO. Motivul pentru care el nu a fost deschis mai devreme este unul care ține de procedurile financiare, de aspectele logistice. Avem asemenea birouri de legătură la Moscova, la Kiev, la Tbilisi, la Belgrad – deci, nu va fi un unicat.

Crearea biroului răspunde unei cereri formulate de Guvernul Moldovei și este un punct de legătură menit să faciliteze dialoguri care este deja stabilit de mulți ani și să-l facă și mai bun.

NATO respectă în totalitate, pe deplin, neutralitatea Republicii Moldova. Nu este vorba, prin crearea acestui birou, despre integrarea Republicii Moldova în NATO, nu este vorba despre o prezență militară sau de o bază militară, de militari sau de trupe

NATO. Este o reprezentanță diplomatică civilă. Singurul angajat NATO din cadrul biroului este șefa acestuia, Kristina Baleisyte, iar restul vor fi experți trimiși de țări membre și parteneri ale NATO sau angajați moldoveni.

Scopul acestui birou este să îmbunătățească calitatea dialogului și să creeze o platformă și mai puternică pentru parteneriatul dintre Republica Moldova și NATO.

Ceea ce este important este că ritmul și amploarea acestui parteneriat depinde de Republica Moldova. Câteva exemple de proiecte comune sunt distrugerea pesticidelor care înseamnă terenuri agricole mai curate, training, infrastructură pentru consolidarea apărării cibernetice care pot ajuta Republica Moldova să se apere mai eficient de acest gen de atacuri care devin tot mai frecvente și mai distrugătoare. De asemenea, pachetul de consolidare

a capacității de apărare a Republicii Moldova înseamnă expertiză gratuită din partea NATO, pentru ca Republica Moldova să-și poată reconstrui și consolida sistemul de apărare și securitate.

Deci, Republica Moldova beneficiază de parteneriatul cu NATO și NATO, la rândul său, beneficiază de parteneriatul cu Republica Moldova, care este furnizor de securitate.

NATO nu este un bloc militar, ci o alianță politico-militară, de țări democratice care au luat decizia în mod democratic să devină membre ale Alianței.

Un alt element important este că de-a lungul ultimilor decenii NATO a stabilit relații de parteneriat cu peste 40 de alte state. De exemplu, la recenta întâlnire a miniștrilor de apărare au fost prezente toate țările noastre parteneri care sunt cu noi în Afganistan și în plus Qatar și Emiratele Arabe Unite, țări care doresc să ni se alăture. Deci, sunt parteneriate care devin din ce în ce mai importante și mai extinse.

Foarte des suntem întrebați ce facem privind propaganda și dezinformarea. Vedem că este o problemă pentru autoritățile politice, pentru guverne, în ceea ce privește alegerile – este o problemă globală. În ceea ce privește NATO, principiul nostru este să nu contracarăm propaganda cu propagandă, ci să încercăm să explicăm ceea ce suntem, ceea ce facem și să dialogăm cu cetățenii noștri, cu țările parteneri și cu cei care sunt potențiali adversari.

Opiniile exprimate de experți în cadrul editorialelor nu reflectă în mod necesar punctul de vedere al Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) și al Asociației pentru Politică Externă (APE).